

KIRJOITUSKUTSU

Kaanon ja marginaali – kulttuuriperinnön vaiennetut äänet

Tunnetun *Kanteletaren Kalevalan* ”sisarteoksena”, Kalevala-laitosten komean veljessarjan lyyrisenä välietappina. Sen tie kansallisen kaanoniin ei ole ollut helppo, jos sitä edes kaanoniin lasketaan. Kun Kalevala-hurmio oli 1930-luvulla kiivaimmillaan ja sen kouluopetuksen uudistamista puitiin myös yhteiskunnallisessa keskustelussa, ohitettiin *Kanteletar* väheksyen:

Sen runous on liian laimeata, varsinkin, pojille; siitä puuttuu intohimoa ja paatosta ja sen huumorikin on perin vaatimatonta, naivia ja etäistä. Nuorison näkökulmasta katsellen *Kanteletar* on mielenkiinnoton teos. (Haila 1934, 262.)

Sanat kirjoittanut V. A. Haila oli suomalaisen kirjallisuuden historian ja ”kansalliskirjallisuuden” koululukemistojen laatija, kirjallisen kaanonin portinvartija. Nykylukijalle väitteen vääristymät ovat ilmeisiä, mutta suullisen ja kirjallisen perinteen kanonisoimisen ja marginalisoimisen diskurssit ovat yllättävän laajavaikutteisia ja pitkäikäisiä.

Kulttuuri on valtapositiioihin linkittyntä moninaisten keskustusten ja marginaalien välistä vaihtoa. Keskuksissa valta kiteytyy väkeviksi symboleiksi ja rituaaleiksi. Kaanoneiksi kutsumme niitä kulttuurituotteiden muodostumia, jotka luovat mittapuut kulttuurin ilmaisumuodoille ja kiteyttävät arvovaltaisia diskursseja. Niiden piirissä syntyvät kansalliset kertomukset ja kuvastot. Kaanon on mittasauva tai vakio – jotain, johon nähden arvoarvostelmat ja normatiiviset käytännöt luodaan. Samalla kaanon voi ammentaa marginaaleista ja marginaali haastaa kaanonin.

Suullisen perinteen tallennus- ja julkaisukäytännöt sekä tutkimushistoria ovat luoneet ja luovat edelleen folkloristiikan historiallista, kulttuurista ja poliittistakin kaanoniam: mitä aineistoja pidetään tallentamisen ja julkaisemisen arvoisina; keitä tutkijoita ja muita toimijoita siteerataan tai tutkitaan; kuka tunnustetaan historiankirjoituksessa; mitä jätetään sivuun? Valikoivuus korostuu, kun perinteestä luodaan kulttuuriperintöä tai kansanrunoudesta kirjallisuutta.

Kaanoneiden antamat mittapuut toimivat usein myös historiankirjoituksen ja kulttuurianalyysin lähtökohtana. Vuosikirjassa *Kaanon ja marginaali* katsomme toisin, ja keskitymme kulttuuristen ideaalien ja normien katvealueisiin. **Kalevalaseuran vuosikirjan numeron 101 teemana ovat julkisessa keskustelussa, kulttuurin kentillä ja tutkimuksessa väheksytyt, syrjään heitetty aineistot ja toimijat.** Keskittyessään valitsevien suuntausten ja ajatusrakennelmien ulkopuolelle jääneisiin ilmiöihin ja toimijoihin teema jatkaa keskustelua edellisen vuosikirjan aiheesta, paradigmaista.

Millainen on folkloristiikan ja lähitieteiden tutkimuskohteiden hierarkia? Mitä kannattaa ja voi tutkia? Miten eri genrejen tai kulttuurialueiden keskeisyyttä on perusteltu ja perustellaan? Miten tutkijat ovat nousseet keskeisiksi tai sysätty marginaaleihin? Miten arkistointi- ja julkaisukäytännöt haastavat tai pönkittävät vallitsevia kulttuuriperinnön kaanoneita? Millaisia hybridimuotoja keskus sallii, ja lisääntykö ilmaisun vapaus marginaaleissa? Miten sukupuoli kytkeytyy kanonisoimisen ja marginalisaation prosesseihin? Millainen kansakunta olisi kirjoitettu kanonisoimalla marginaalisia genrejä? Miksi *Kalevala* eikä *Kanteletar*? Miksi Väinämöinen?

Kutsumme folkloristiikan ja lähialojen tutkijoita – kirjallisuudentutkijoita, historioitsijoita, kansatieteilijöitä, etnologeja, etnomusikologeja, kulttuuriantropologeja ja uskontotieteilijöitä – pohtimaan kansanperinteen, suullisen runouden, kerrontatraditioiden ja niihin kytkeytyvien kirjallisten tai suullis-kirjallisten muotojen kanonisoimista ja marginalisointia sekä näiden seurauksia.

Toivomme, että marginaalit kiinnostavat Sinua. Lähetä artikkelin työotsikko ja lyhyt abstrakti 28.2.2021 mennessä Niina Hämäläiselle osoitteeseen niina.hamalainen@kalevalaseura.fi. Lähetämme sen jälkeen Sinulle kirjoitusohjeet. Artikkelikäsitteiden, joiden suositeltava pituus on noin 12–15 liuskaa, tulee olla valmiit 31.12.2021 mennessä.

Kirjan toimittavat toiminnanjohtaja FT Niina Hämäläinen ja professori Lotte Tarkka. Sen kustantaa Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Vuosikirja 101 ilmestyy myös SKS:n avoimen tieteen julkaisusarjassa. Kirja julkaistaan lokakuun lopussa 2022 Kalevalaseuran kekrinpäivän seminaarissa. Kalevalaseura maksaa kirjoituspalkkion.

Vuosikirja kuuluu SKS:n tiedesarjaan ja ennen lopullista julkaisupäätöstä artikkelikäsitteet vertaisarvioidaan. Vuosikirjan toimitusneuvostona toimii Kalevalaseuran hallitus ja vastaavana toimittajana Niina Hämäläinen.

Kalevalaseuran vuosikirja on ilmestynyt vuodesta 1921 alkaen. Vuosikirjassa on julkaistu runsaat 2 500 tutkijoiden ja muiden asiantuntijoiden kirjoittamaa artikkelia suullisesta perinteestä, perinteentutkijoista, Kalevalasta, Kalevalan kääntäjistä ja taiteilijoista, Lönnrotista sekä muista merkittävistä runonkerääjistä. Lisäksi kirjassa on satoja muita artikkeleita kulttuurintutkimuksen alalta.

Ks. <http://kalevalaseura.fi/vuosikirja/>

Lähdeteos:

Haila, V. A. 1934. *Kaunokirjallisuuden opetuksesta erityisesti silmälläpitäen kirjallisuuden valintaa*. Mikkeli: Mikkelin sanomain kirjapaino.